

IV.

STÁT A PRÁVO VE FRANCII

K PRÁVNÍMU POSTAVENÍ FRANCOUZSKÝCH SEDLÁKŮ V XI.-XIII. STOL.

Po celý středověk bylo rolnictvo ve Francii nejpočetnější a z hlediska materiální existence společností nejdůležitější složkou francouzského obyvatelstva.

Jako takové se rolnictvo rozpadalo na nevolníky, představující (pod názvem servi, colliberti atd.) zejména v XI.-XIII. stol. většinu venkovského obyvatelstva, jednak na svobodné sedláky, jejichž počet roste (v souvislosti s postupným zánikem nevolnictví), takže již ve XIV. stol. představují – na rozdíl od předchozího období – rozhodující masu obyvatelstva na venkově.

Český překlad převzat z: S. Balík a kolektiv, Texty ke studiu obecných dějin státu a práva II. Feudální stát a právo, Praha 1974, str. 74 n.

A.
NEVOLNÍCI

a.

Práva a obyčeje Champagne a Brie

Čl. XXIX.

V Champagni je obyčejem ... že o nevolnících rozhodují tři věci: Totiž narození, sňatky, ohniště a lože (tj. bydliště – S. B.).

b.

Listina z r. 1064 v „Cartulaire de Noyers“

Jakýsi chudšas Arnaldus, příjmením Boters, dal sebe a své syny do nevolnictví Bohu a svaté Marii ... Odevzdáváje sebe a syny do rukou dříve řečeného opata, takto promluvil: „Pane, odevzdávám Ti za nevolníka sebe a své syny, abych od nyníška byl nevolníkem a mí synové a všechen jejich plod aby byli na věky nevolníky Bohu a svaté Marii a mnichům tohoto místa, jako jiní vaši dědiční nevolníci tohoto místa.“ Na to se vystřídali synové jeho Ingelgerius a Bernardus P. a Rainelmus a v rukou opatových odevzdali za nevolníky sebe a veškeré své potomstvo.

c.

Záznam z r. 1602 v „Livre des serfs de Marmoutier“:

(Že) jakýsi Hilgodus, aby byl obdařen od Boha věčnou svobodou, se odevzdal za nevolníka Svatého Martina a našeho.

d.

Záznam z konce XV. stol. v „Cartulaire de Saint – Vincent au Mans“:

Téhož dne se uznal (za nevolníka) jakýsi člověk svatého Vincence de Sarciaco, jménem Gauslinus a položil 4 denáry ze své hlavy na oltář svatého Vincence.

e.

Záznam z konce XI. století v „Livre des serfs de Marmoutier“:

Budiž známo ... že jakýsi Benedikt, náš služebník, když byl svobodný, stal se nevolníkem svatého Martina ... A za to mu pan opat Bernard dal jedno jitro vinice ...

f.

Záznam z konce XI. století v „Cartulaire de Marmoutier pour le Dunois“:

Podle tohoto záznamu nějaký svobodný člověk jménem Tirollius se dopustil násilí proti klášteru v Marmoutier. Zaplatil řádnou pokutu a zavázal se, že nahradí klášteru způsobenou škodu.

... Avšak, protože byl příliš chudý a neměl žádný majetek, z něhož by škodu tak strašného činu mohl nahradit, odevzdal sebe sama jako náhradu panu opatovi a jiným bratřím, stáváje se totiž nevolníkem a slibuje dále oněm sloužit.

g.

Listina z r. 1275 o odevzdání se do nevolnictví:

Já, Perret, řečený Nouel de la Planée, dávám vědět všem, kdo uvidí a budou mít tyto listy, že jsem ze své dobré vůle a nikoli z donucení

dal sebe a své věci ... urozené paní Lauře, pozdější ženě urozeného Jana, hraběte burgundského a pána ze Salins ...

h.

Záznam z r. 1252 v „Liber Pontificum“:

Podle tohoto, poněkud kuriosního záznamu, prodala jistá Isabella de Meix Tecelin jistému Thibaudovi „celého Guiota ... a prostředek na dětech řečeného Guiota; a celého Odeta a prostředek na dětech řečené Emeliny.“

ch.

Záznam z konce XI. stol. v „Cartulaire de Marmoutier pour le Dunois“:

Landricus ... Odevzdávám jistého člověka mého práva jménem Gauzlin ... pro spásu duše své a svých rodičů do věčného nevolnictví Bohu a svatému Martinovi a mnichům velkého kláštera.

i.

Listina z r. 1220 v „Cartulaire de M. de Thou“:

Já Thibaldus ... Budiž známo, ... že, oceňuje dlouhou a oddanou službu, kterou můj milý a věrný Henricus de Bordis mně prokázal věrně a ochotně, a touže v něčem odměnit jeho námahu, dal jsem jemu a jeho dědicům navěky k rozšíření léna, které drží ode mne, některé své lidi, kteří pobývají v hranicích farnosti amiliacké ...

j.

Z listiny z r. 1082 v „Cartulaire de Montiérender“:

Toto tedy jsou zpupné statky ... jež mají patřit věčně mnichům, (totiž) Roserias, Muceium, Juncherium s jejich příslušenstvími, rozumí se s nevolníky a nevolnicemi, pozemky obdělávanými a neobdělávanými, lesy, loukami, vodami.

B.

SVOBODNÍ SEDLÁCI

a.

Z darovací listiny z r. 1013:

Daruji také jednoho nevolníka, jménem Girard, s jeho ženou a jeho dětmi, ... a jednoho svobodného, jménem Bernard a jednoho nevolníka, jménem Rodbert.

b.

Charta z r. 1036 v „Cartulaire de Sainte - Marie-d'Auch“:

Vracíme Bohu a svaté Marii zpupný statek se svobodnými sedláky, který je v auchském kraji.

c.

Z darovací listiny z r. 1061 v „Cartulaire de Saint - Sauveur-en-Rue“:

Mé nevolníky však a svobodné, byť je klášter mohl získati jakýmkoliv způsobem, nechť má vždy svobodné a beze všeho odporu.

d.

Z listiny z r. 1080 v „Cartulaire de Saint-Jean-de - Sorde“:

„dal v Lucarau jednoho svobodného sedláka, ... platicího úrok, (který je) jakoby jeden z nejlepších z panství, totiž z Lane, za svou duši a za duše svých rodičů.“

e.

Z listiny z r. 1105 v „Cartulaire de Saint-Jean-de-Sorde“:

Gilem Arramon, rytíř, pán z Belle Campe, měl vlastnictví téhož panství, kde bylo 23 svobodných sedláků, a držel je dědickým právem od svých předků ...

f.

Z darovací listiny z r. 1060 v „Cartulaire de Sainte-Marie d'Auch“:

Budiž však známo, že všechny úročné dvorce platí rovný úrok; jeden každý dvorec platí ročně osm denárů ... osm měrek obilí a dvacet čtyři měrky ovsa ... A také vinici, která se někdy nazývá vinicí opatovou, jsou povinni dvakrát do roka okopat, ořezat a ... vzdělat, lisovat vinný mošt a nalévat do pánových beček; jestliže vinice bude změněna na pole, že jsou také povinni poli poskytnout péči a obdělávat je, jak je zvykem ... a konečně (jsou také povinni) sebrané plody uložit v panských sýpkách ...

K DĚJINÁM LENNÍCH VZTAHŮ VE FRANCII

Lenní vztah byl vztah mezi seniorem a vasalem. Šlo o vztah mezi příslušníky vládnoucí třídy, při kterém vlastník půdy, šlechtic - senior, propůjčuje část své půdy do lé-

na, dává ji do držby šlechtici - vasalovi. Jinak řečeno, lenní vztahy, či lépe lenní zařízení, je formou organizace vládnoucí třídy za feudalismu.

Ve složitých feudálních právních vztazích držitel léna (tenancier) mohl být současně jak vasalem (ve vztahu k seniorovi), tak seniorem (ve vztahu ke svému vlastnímu vasalovi či podvasalovi).

Lenní vztah se zakládal formálními akty.

Jak vasalovi, tak seniorovi z lenního vztahu vyplývaly určité povinnosti a určitá práva.

Český překlad převzal z: S. Balík a kolektiv, Texty ke studiu obecných dějin státu a práva II. Feudální stát a právo, Praha 1974, str. 80 n.

a.

Lenní smlouva

Roku vtělení Páně 1194, (dne) 29. května. Já, Raymond, z boží milosti vévoda narbonnský, hrabě toulouský, markrabě provensálský a hrabě melgueilský, syn hraběnky Faidity, za sebe atd. odevzdávám v léno tobě, Vilémovi, pánu Montpellier, synu zesnulé vévodkyně Matyldy, a tvým nástupcům navěky, celý hrad Frontignan se všemi jeho příslušenstvími, atd. Za (toto) shora řečené léno jste však, ty a tvoji nástupci, zavázáni poskytovat mně a mým nástupcům podporu a pomoc proti všem lidem, toliko však svým hradem a hradními lidmi a rytíři atd. K tomu já, Vilém, pán Montpellier, ... přijímaje od tebe, svého pána Raymonda, do léna řečený hrad Frontignan se všemi shora řečenými úmluvami, přísahám ti věrnost ... a že samotný hrad ... za jakékoli války, kterou ty a nástupci tvoji povedete s kýmkoli jiným (na území) od Rhony až po řeku Ebro, já a mí nástupci pokaždé, kdy si to budete přát, dáme k vaší dispozici atd. Jestliže však leníci nebo kdokoli jiný dříve řečený hrad zaberou nebo podrží násilím, poskytneme si navzájem jeden druhému podporu a pomoc ke znovunabytí hradu atd. A já, hrabě Raymond, v dobré víře slibuji, že si zachovám ... 23 vojáků v dříve řečeném hradě z leníků. Svědky těchto všech (úmluv) jsou R., biskup loděvský ...

Text převzat z:

Název : Texty ke studiu obecných dějin
státu a práva

Autor : Prof. JUDr. Stanislav Balík, CSc.

Vydavatel : ZČU Plzeň

Určeno : I. ročník FPR

Vedoucí katedry : Prof. JUDr. Stanislav Balík, CSc.

Vyšlo : prosinec 1995

Počet stran : 162

Počet obrázků : 0

Počet příloh : 0

AA / VA : 10.72 / 11.54

Vydání : I.

Náklad : 500 výtisků

Číslo publikace : 716

Tiskárna : ZČU Plzeň - ediční středisko

Cena : 70.00 Kč

Tato publikace neprošla redakční ani jazykovou úpravou.

55 - 076 - 95

17/22 Kč 70.00